

Εκεί έξω

ΜΑΡΩ ΔΟΥΚΑ, Γιατί εμένα η ψυχή μου, εκδόσεις Πατάκη, σελ. 254

Οι ήρωες, στα περισσότερα από τα δεκαεπτά διηγήματα που συγκροτούν τη νέα διηγηματική συλλογή της Μάρως Δούκα, ή καλύτερα στα πιο χαρακτηριστικά, βρίσκονται εκεί έξω, μακριά από τον οικείο τόπο της οικογενειακής θαλπωρής, το σπίτι, την εστία, το προσωπικό καταφύγιο. Περιφέρονται ή ακινητούν, συναντώνται, επικοινωνούν ή

ΤΗΣ ΜΑΡΙΑΣ ΜΟΙΡΑ

αποξενώνονται, διαδιδλώνουν, επαναστατούν ή βαλτώνουν, ονειρεύονται, μελαγχολούν ή κατακλύζονται από μήμες οδυνηρές και παρήγορες στην κοινόχρηστη κεντρική σκηνή της αστικής ζωής, στο δημόσιο χώρο της πρωτεύουσας ή της μικρής πόλης. Στους δρόμους, τις πλατείες και τα πολυσύχναστα καφενεία, κάπου στην Ελλάδα ή αλλού, στερημένοι από τη ζεστασιά των συλλογικών οραμάτων και την αίσθηση του κοινοτισμού. Μερικά μόνο από τα αφηγήματα αποπνέουν την κλειστοφοβική ένταση του περιόριστου εσωτερικού χώρου, ενός χώρου επιτήρησης και εγκλεισμού, μιας φυλακής χωρίς διεξόδους και διαφυγές, ενώ κάποια καταφεύγουν στην αναπαράσταση ενός εφιαλτικού μέλλοντος, ζόφου και καταστροφής, όπου η ανθρωπότητα θα έχει οριστικά υποκύψει στις δεσποτικές δομές της παγκόσμιας δικτατορίας του χρήματος και των αγορών.

Οι περισσότεροι ήρωες, εκεί έξω, χαμένοι στους λαβυρινθούς της πόλης, αντιμετωπίζουν το φάσμα του αποκλεισμού και της περιθωριοποίησης. Έκθετοι στο δημόσιο χώρο, ανυπεράσπιστοι, παραπλανημένοι, απογοητευμένοι, απόμαχοι και μόνοι. Πάσχοντα πολιτικά υποκείμενα με τραυματισμένη την ελπίδα και την αξιοπρέπεια, σε τροχιάς απόγνωσης και απελπισίας ή δράσης και αντίστασης. Άνθρωποι καθημερινοί και ανώνυμοι, όπως όλοι εμείς, όπως ο καθένας από εμάς, με ακρωμένα όνειρα, υπαρξιακούς φόβους και άγχη, προβλήματα επιβίωσης και βιοπορισμού. Πειθήνιοι δέσμιοι ενός επίπλαστου οράματος ευζωίας, πλουτισμού και ευδαιμονισμού, που καθώς κυλά σαν το νερό μέσα από τα χέρια τους, ταλανίζονται από την αγωνία του παρόντος, την απώλεια του παρελθόντος, την απειλή ενός άδηλου μέλλοντος. Η επερχόμενη οικονομική κρίση, ήδη ορατή στην εκπνοή του εικοστού αιώνα για τους χεφφονες, η ανεργία, η ανέχεια, η ανασφάλεια ορίζουν τις ζωές τους, θρυμματίζουν τα όνειρά τους.

Στα διηγήματα της Δούκα που γράφονται στο διάστημα μιας εικοσαετίας, σκιαγραφείται η κοινωνική ταυτότητα ποικίλων ηρώων, (γενεών, πολιτικών προσφύγων, μεταναστών) και αφηγηματοποιείται η παρακμή του μεταπολι-

τευτικού πολιτικοκοινωνικού συστήματος. Ο άνεργος μεσήλικας, αμέσως μετά τη δολοφονία του Αλέξη Γρηγορόπουλου, που βρίσκει καταφύγιο στη συνοικιακή πλατεία και ανακούφιση στη συντροφιά ενός ξένου. Παρηγοριά στην απρόσμενη επαφή με τον άγνωστο περιπετέρα που μαζί του θα μοιραστεί το κολατσιό, το νερό, ένα τσιγάρο και την αίσθηση πένθους και διάψευσης, καθώς θα κοιτούν με απόγνωση το βλέμμα του παιδιού στη φωτογραφία της εφημερίδας. Ο νέος άντρας που αισθάνεται αποτυχημένος, κουρασμένος και άδειος πριν καν τολμήσει τα πρώτα του βήματα στην κοινωνική αρένα, με κλεμμένη την ικμάδα, την πίστη και την ορμή της νιότης. Η γυναίκα που διαδιδλώνει με τους Κούρδους σε μια έρημη Αθήνα, με επιλήσμονες κατοίκους και τη γεύση της απογοήτευσης στα χείλη. Η μετανάστρια που αγοράζοντας ένα φτηνό ρολόι στο παιδί της γυρνά την ηρωίδα χρόνια πίσω. Ξυπνά τη θύμηση της μάνας της που με μόχθο και θυσιές της χάρισε την ευτυχία να φορά κι αυτή ένα «ρολογάκι χειρός» σαν τις συμμαθήτριάς της. Ο νέος άντρας που ανακαλεί με κάθε ευκαιρία τη μνήμη της νεκρής μάνας του. Εκείνης που του μάθαινε το δικαίωμα στη διαφορετικότητα, τη σημασία της αλληλεγγύης και της ατομικής ευθύνης απέναντι στους άλλους. Ο πρόσφατα απολυμένος που αισθάνεται να του στερούν μαζί με τη δουλειά και το δικαίωμα να διατηρεί τα πιστεύω, την αξιοπρέπεια και τον αυτοσεβασμό του. Ο νεκρός αντιστασιακός, στο μεταίχμιο ακόμα ζωής και θανάτου, που καθώς παρακολουθεί τους συγγενείς, τους ομοϊδέατες γείτονες και τους φίλους να τον πενήθουν, θυμάται τον όμορφο έφηβο που υπήρξε κάποτε. Το παλληκάρι που στρατεύτηκε με ενθουσιασμό στο όραμα μιας δικαιότερης κοινωνίας και δεν πέθανε τότε περήφανα, αλλά πολύ αργότερα και με τον ίδιο καμμό. Τέλος το βουνό που αποτελεί για την ασυμβίβαστη ηρωίδα, σ' αυτήν την οργουελική έμπνευση φανταστική αφήγηση, το σύμβολο της απόδρασης και της λύτρωσης, της ανάβασης και της αντίστασης. Της εξύψωσης πάνω από το εφικτό, το επιτρεπτό και το προδιαγεγραμμένο.

Αυτοί είναι μερικοί από τους ήρωες της συγγραφέως. Άνθρωποι κανονικοί που αντιμετωπίζουν μια ολομέτωπη επίθεση από το κοινωνικό, οικονομικό και πολιτικό κατεστημένο. Αποκλήματα μιας ανήσυχης συνείδησης και ενός οξυδερκούς προφητικού πολιτικού στοχασμού που συμπυκνώνουν και μετουσιώνουν σε λογοτεχνία την αγωνία για την προθυμία συμμόρφωσης και αφομοίωσης των ανθρώπων, την ανησυχία για την παθητικότητα και των ερησυχασμό των μαζών. Για όσα ανεπαισθήτως αλλοιώνουν την αντίληψή μας για τον κόσμο, σαρώνοντας αξίες και αρχές. Για τη γλώσσα, την ανεξαρτησία, τον σεβασμό στο περιβάλλον και την αυτοδιάθεση των λαών που στο όνομα

της σύνεσης, του εκσυγχρονισμού και της ανάπτυξης οδηγούνται στην υποτέλεια και την παρακμή. Ένας ύμνος στους εξεγερμένους, στους ανυπότακτους που διακονούν τις απλές αλήθειες για το δικαίωμα στη γη και την ελευθερία.

Η ενδιαφέρουσα λογοτεχνική πτυχή των πολιτικής καταγωγής διηγημάτων της Μάρως Δούκα είναι η ικανότητά τους να ισορροπούν αφηγηματικά σ' ένα ελάχιστο όριο. Να συναιρούν με επιδεξιότητα και ευαισθησία αντίρροπες δυνάμεις στην προσπάθειά τους να αναπαραστήσουν και να αναδείξουν τις ασυνέχειες, τις συγκρούσεις και τις αντιφάσεις μιας εποχής μεταλλάξεων. Να συνεγείρουν και να συγκινούν τον αναγνώστη αρθρώνοντας ένα λόγο καίριο και αποκαλυπτικό και συνάμα συμπονετικό, καθυσπλαστικό, ανθρώπινο, καθώς η απόγνωση αντισταθμίζεται από τη ζεστασιά μιας ανθρώπινης επαφής, η απογοήτευση καταλαγιάζει από μια σπιθαμή ελπίδας, η πικρία αίρεται από την προσμονή ενός παιδικού βλέμματος και η παρηγοριά αναβλύζει από τις σελίδες ενός βιβλίου.

Στο τελευταίο διήγημα της συλλογής, η συγγραφέας, γράφοντας για το έπιπλο-βιβλιοθήκη και τον ατμοσφαιρικό, μυστηριακό χώρο που το στεγάζει, με αφορμή τη βιβλιοθήκη και τη συλλογή σπάνιων χειμνίων του Antonio Malmo (ανεκτίμητη κληρονομιά της ιστορίας των Χανίων που διασκορπίστηκε από επιτίδειους και χάρηκε), θα μιλήσει για όλα τα αγαπημένα βιβλία. Πολύτιμα τεκμήρια της μνήμης, που συντροφεύουν τη ζωή μας μέχρι το τέλος, φέροντας στις σελίδες τους τα ίχνη από τις αγρύπνιες, τις αγωνίες, τα όνειρα, τις προσδοκίες μας. Βαρκούλες που μας ταξιδεύουν αδιάκοπα στο χρόνο.

«Το σύμπαν από τον κυμό των αμυγδάλων του Θεού».

Η Μαρία Μοίρα είναι αρχιτέκτονας και διδάσκει στο ΤΕΙ της Αθήνας